

OPRACOWANIE PYTANIA

Na czym polega ludowa sprawiedliwość? Omów zagadnienie na podstawie znanych Ci ballad Adama Mickiewicza. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

LEKTURA BAZOWA

Adam Mickiewicz, wybrane ballady

EPOKA

Romantyzm

ŹRÓDŁO

ustna.odrabiamy.pl

ZESKANUJ TELEFONEM ALBO KLIKNIJ

Kursy maturalne

Pakiet 10 kursów do matury 2027 od Odrabiamy.pl.

Przećwicz to pytanie

Darmowy symulator matury ustnej. Ocena wg kryteriów CKE.

Posłuchaj

Darmowy kurs z opracowaniem pytań jawnych 2027.

1 O co tak naprawdę pyta komisja

Ludowa sprawiedliwość to moralność prostego ludu przeniesiona przez Mickiewicza do literatury: każda wina musi zostać ukarana, a kara jest nieuchronna, surowa i często wymierzana przez siły nadprzyrodzone lub naturę. Trzeba pokazać, że nie ma tu sądów ani paragrafów - sprawiedliwość działa automatycznie, bo świat ludowy wierzy w moralny porządek wszechświata.

ludowa sprawiedliwość	Kodeks moralny prostego ludu, oparty na wierze, że każda wina zostanie ukarana przez naturę lub siły nadprzyrodzone, bez sądu i bez przedawnienia. Komisja chce usłyszeć jego zasady, nie same przykłady.
wina	W balladach to przekroczenie podstawowych norm: zabójstwo, złamana przysięga, brak litości. Ważne, że wina jest zwykle ukryta przed ludźmi, a mimo to znana światu natury i zaświatom.
kara	Nieuchronna, surowa i symbolicznie dopasowana do winy: zdrajca ginie w jeziorze, do którego zwabiła go kusicielka, zbrodniarkę pochlania ziemia razem z cerkwią. Wymierza ją nie człowiek, lecz siła wyższa.

KOMISJA CHCE USŁYSZEĆ

- ✓ Odpowiedź na pytanie, na jakich zasadach opiera się sprawiedliwość ludowa w balladach: kto karze, za co i dlaczego kary nie da się uniknąć.
- ✓ Co najmniej dwie ballady omówione pod tezę, każda z nazwaną winą, nazwaną karą i wskazaniem, kto lub co ją wymierza.
- ✓ Kontekst pokazujący inne albo pokrewne rozumienie sprawiedliwości oraz wnioski o tym, co romantycy cenili w moralności ludu.

2 Co wziąć z lektury i jaki kontekst wybrać

Z LEKTURY BAZOWEJ

- *Lilie*: żona zabija męża wracającego z wojny króla Bolesława, grzebie go w lesie i sadzi na grobie lilie, a potem szuka rady u pustelnika. Gdy przyjeżdżają bracia męża i obaj chcą ją poślubić, kobieta odkłada wybór, aż w cerkwi pojawia się duch zabitego, a świątynia zapada się pod ziemię wraz z ludźmi. Kara przychodzi mimo upływu lat i ukrycia zbrodni.
- *Świtezianka*: strzelec przysięga dziewczynie wierność, a ona ostrzega, że złamanie przysięgi ściągnie karę. Chwilę później kusi go w postaci pięknej nimfy z jeziora, młodzieniec ulega i rozpoznaje w niej tę samą dziewczynę. Wody Świtezi porywają go, a jego dusza ma przez tysiąc lat jęczeć pod modrzewiem – kara natychmiastowa, wymierzona przez świat natury.
- *Świtez*: na miejscu jeziora stało miasto, którego mieszkanki wołały zginąć niż wpaść w ręce najeźdźców, więc na ich prośbę Bóg zatopił gród, a je zamienił w kwiaty. Kto sięgnie po kwiat, umiera – tak giną napastnicy. Sprawiedliwość działa tu jak prawo natury: ochrona niewinnych i kara dla agresora.
- *Rybka*: pan porzuca uwiedzioną wieśniaczkę Krysię i żeni się z bogatą panną, a rozpaczająca dziewczyna rzuca się do wody i zostaje zamieniona w rybkę, która wciąż karmi swoje dziecko. Gdy niewierny pan z młodą żoną przychodzą nad jezioro, oboje zamieniają się w kamienie. Kara za krzywdę i zdradę słabszej.
- *To lubię* (opcjonalnie): dusza Maryli pokutuje sto lat na rozstajach za to, że za życia bawiła się uczuciami zakochanych i żadnego nie pokochała. Kara nie za czyn, lecz za oziębłość serca – ludowy kodeks ocenia także brak dobra.

LITERACKI

POLECANY

Dziady cz. II, Adam Mickiewicz

Obrzęd dziadów to ludowy trybunał: Widmo złego pana szarpia ptaki, którym za życia odmawiał chleba, a Zosia, która nie chciała nikogo pokochać, nie może dotknąć ziemi. Ten sam kodeks co w balladach – kara dopasowana do winy i wymierzana z za grobu – pokazany od strony pokuty, nie zbrodni.

LITERACKI

Makbet, William Shakespeare

Makbet zabija króla i pozornie unika kary, ale niszczy go sumienie: halucynacje, bezsenność, obłęd Lady Makbet, aż wreszcie ginie z ręki Makdufa. Kontrast: u Szekspira karę wymierza wewnątrz człowieka i ludzka historia, w balladach wykonawcą wyroku są jezioro, piorun i duch zamordowanego.

KULTUROWY

Wierzenia ludowe i folklor słowiański (wiara w duchy, topielice, karę z za grobu)

Ballady wyrastają z kultury, w której natura jest ożywiona i pamięta o krzywdzie, a dusza pokutuje za winy w miejscu zbrodni. Ten kontekst tłumaczy, dlaczego w świecie ludowym nie trzeba sądu: cały świat jest świadkiem i sędzią zarazem.

3 Mapa wypowiedzi

- 1 Teza: w balladach Mickiewicza sprawiedliwość ludowa opiera się na przekonaniu, że nie ma winy bez kary, a wykonawcą wyroku są natura i siły nadprzyrodzone.
- 2 *Lilie*: zbrodnia małżeńska i nieuchronność kary mimo upływu czasu i prób jej uniknięcia.
- 3 *Świtezianka*: złamanie przysięgi wierności jako wina i surowa kara z rąk sił nadprzyrodzonych.
- 4 Kontekst: *Dziady cz. II* – obrzęd dziadów jako ludowy trybunał, kary duchów współmierne do przewinień.
- 5 Wniosek: romantycy docenili moralność ludu jako prostą, ale bezwzględnie konsekwentną wizję porządku moralnego świata.